

Krystallnatten

Av Bjarne Bjelland

Kvelden 9.november samles kvinner og menn til flere arrangementer i de største byene i Norge for å markere Krystallnatten eller november pogromen i Tyskland og Østerrike. Natt til 10.november 1938 gikk nasjonal-

sosialistene (SA og SS styrker) i begge disse landene til angrep på fastboende jøder. Noen steder deltok også lokalbefolkningen i ødeleggelsene. Aksjonen var statlig organisert og nazistene kalte hendelsen for et «spontant utbrudd av folkelig raseri». Raselovene i Tyskland var vedtatt allerede og nazistene ventet på en anledning til å ramme jødernes innflytelse i landet.

Aksjonen var starten på jødeforfølgelsene i Tyskland og Europa som førte til at seks millioner jøder ble drept. 1400 synagoger ble brent ned og

over 7500 butikker vandalisert. I tillegg ble 91 jøder drept og ca.30 000 jøder ført til konsentrasjonsleirer.

Navnet krystallnatten blir brukt grunnet knust glass fra de jødiske forretningene som lå på fortauene på morgenen.

Som påskudd brukte nazistene mordet på den tyske ambassadens medarbeider i Paris, Ernst von Rath. Han ble skutt av 17 år gamle Herschel Grynszpan som ønsket å demonstrere mot utvisningen av 17 000 jøder fra Tyskland til Polen, deriblant hans egen familie.

I dag har vi mer informasjon om jødene i landet vårt under krigen enn noen gang tidligere takket være forfattere som har samlet inn informasjon og kildemateriale fra krigens dager om jødene. Ikke minst NRK sin serie «*Last: jøder*» hvor jøder som faktisk levde her under krigen blir intervjuet gir oss et bilde av vår egen historie i eget land under krigen.

Stadig kommer det også nye bøker om dette mørke kapittelet i nyere historie. Historiske realiteter som har blitt holdt skjult lenge har blitt noe vi alle kan lese. Filmen «Det største spillet» som kom ut på norske kinoer for noen år siden var også et verdifullt bidrag til å belyse skjebnen til en norsk jødisk familie under krigen.

Jødeforfølgelse startet ikke med nazistene. Jødene har i et historisk perspektiv blitt demonisert som folkegruppe gjennom latterliggjøring, harselering og karikaturer.

Keisere og mange av våre kirkefedre forfulgte jødene fra kirkehistoriens begynnelse. Fra jødene ble jaget ut av sitt eget land i år 70 og fram til 1948 var de et jaget folk rundt i Europa. Martin Luther som ble født 10.november 1483 bidro også til jødehat med sterke tekster hvor han anbefaler blant annet at jødene bør jages ut av landet og at synagogene deres bør brennes ned. Disse ordene gikk faktisk i oppfyllelse under 2.verdenskrig.

En viktig parole i markeringen er at krystallnatten ikke må gjenta seg. Dette igjen gir oss alle en viktig oppgave i å informere videre til vår oppvoksende generasjon, som skal videreføre landet, hva som skjedde og hvordan en slik grusomhet kunne skje. Da må noen formidle dette. Å lære av tidligere grusomheter er måten å unngå slike hendelser i fremtiden.